

Mit hæfte om MIDDELALDEREN I DANMARK 2

År 1000 - 1536

5. - 6. klasse

Vikingetiden

år 800 - 1050

Middelalderen

år 1000 - 1536

Renæssance

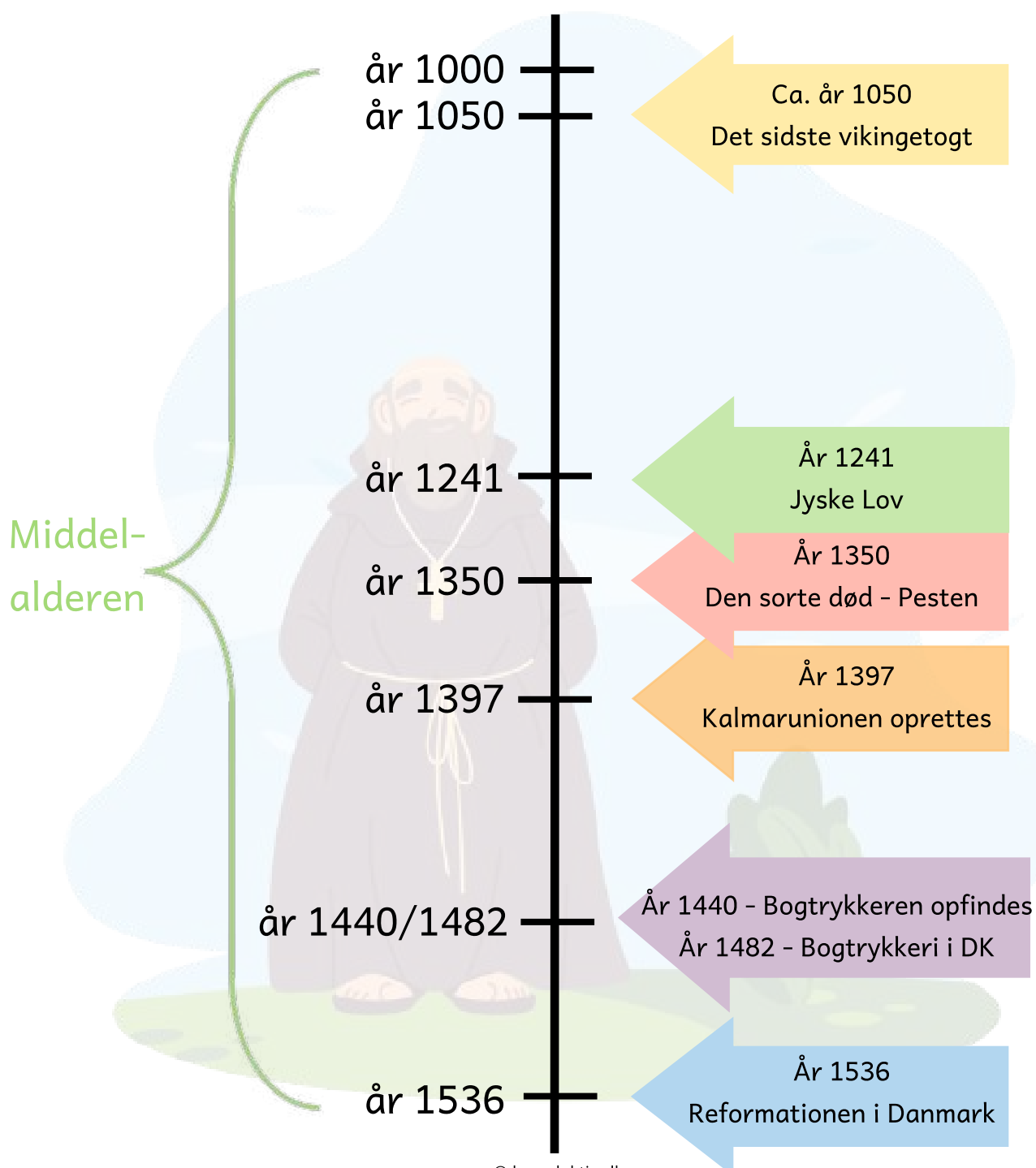
år 1536 - 1660

(EU: år 500 - 1600)

TIDSLINJE

Herhjemme i Danmark kalder vi perioden fra omkring år 1000 til år 1500 for middelalderen. Middelalderen har allerede været i gang længe i resten af Europa. Europæisk middelalder betegnes som perioden fra ca. år 500 - år 1500. Middelalderen var en tid med stor magt til kirken og kongen.

KIRKENS MAGT

Middelalderkirken var en stærk organisation i hele Europa. Kirken i middelalderen var styret af Paven i Rom. Den katolske kirke havde mange kirker og klostre i hele Europa, som havde et tæt samarbejde. Derudover havde man også fælles sprog, nemlig latin.

Efter Danmark blev kristent i slutningen af vikingetiden blev kontakten med andre lande stærkere. I hæftet om vikingetiden læste vi om, at det blev svært for vikingerne at handle med de andre lande. Det blev det, fordi de andre lande var kristne før Danmark. Nu da Danmark også er kristent, var der ikke længere de grænser til andre europæiske lande.

Kirkens store magt og indflydelse ses også gennem landets styre.

Det var nemlig kongen, i samarbejde med adlen og kirken, som ledte Danmark.

KIRKENS MAGT

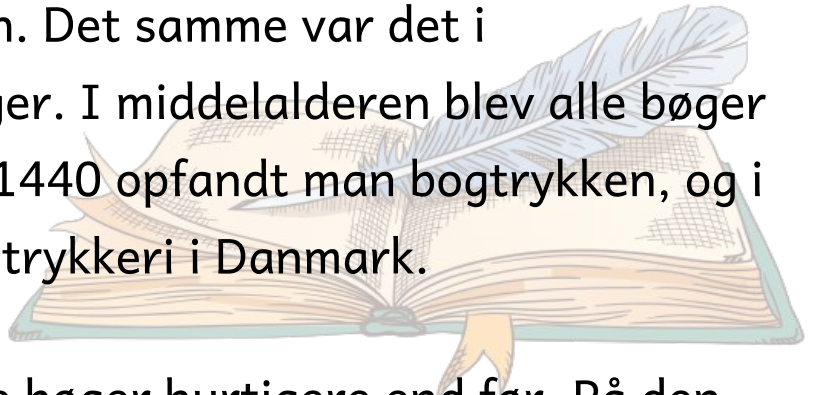
Kirkerne i middelalderen var flot pyntet. De var pyntet med farverige kalkmalerier, guld og sølv. Særligt alteret, som er kirkens helligste sted, var meget pynt. Der var intet, der var for fint til Guds hus. Det kostede mange penge, som blev givet af folket, også dem som ikke havde mange penge. Det var en måde at vise fromhed på.

I dag er der faktisk stadig 2000 kirker rundt omkring i Danmark, som er bygget i middelalderen. I den katolske kirke har helgener en central plads. Dem var der selvfølgelig også plads til i kirkerne. Der var små altre, hvor man kunne bede og ofre til helgenerne. En helgen er en person, der har levet et særligt liv, og som er tæt på Gud og derfor hellig. F.eks. er Jomfru Maria, Jesus mor, en helgen. Man mener, at hun er et forbillede for, hvordan katolikker skal leve deres liv.

Det var vigtigt for kirken at få folk til at leve fromt og efter Guds vilje. Man lærte folk, at Gud og kirken var en sikkerhed i et usikkert liv. Alle mennesker kan gøre noget forkert, men Gud tilgiver Jer - sagde man til folket. Her kunne helgenerne også hjælpe. Hvis man bad til dem, kunne de give bønnen videre til Gud.

BOGTRYKKEN

I kirken var sproget latin. Det samme var det i skriftsproget, altså i bøger. I middelalderen blev alle bøger skrevet i hånden. Men i 1440 opfandt man bogtrykken, og i 1482 kom det første bogtrykkeri i Danmark.

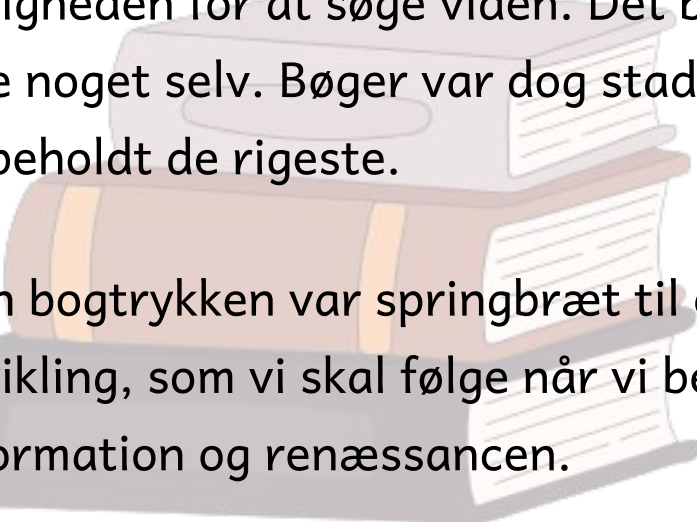

Nu var det muligt at lave bøger hurtigere end før. På den måde blev det også mere almindeligt at have bøger. Det blev nemmere for flere at anskaffe sig bøger. Man begyndte også at trykke bøger på dansk. Der var nemlig ikke særlig mange, som forstod latin.

Bogtrykken var vigtig og central. I middelalderen gik man i kirke, når man ville høre om Gud og Jesus. Det var kun præsten, der forstod latin og havde derfor stor indflydelse på, hvad der blev sagt i kirken.

Da muligheden for at få danske bøger kom, fulgte også muligheden for at søge viden. Det blev mere tilgængeligt at vide noget selv. Bøger var dog stadig meget dyre, og kun forbeholdt de rigeste.

Men bogtrykken var springbræt til en spændende udvikling, som vi skal følge når vi bevæger os over i reformation og renæssancen.

TIP 8'ER OM KRISTENDOM I MIDDELALDEREN

SPØRGSMÅL	1	X	2
Hvilket sprog brugte kirken?	Dansk	Latin	Romersk
Hvem arbejdede kirken tæt sammen med?	Kongen og Adlen	Bønderne	Borgerne i byen
Hvilken "slags kirke" var kirken i middelalderen?	Katolsk	Ortodoks	Protestantisk
Hvor deltog DK i korstog?	Mellemøsten	Estland, Letland og Litaun	Egypten og Tunesien
Hvor bor Paven?	Paris	Ribe	Rom
Hvordan ses Jomfru Maria i den katolske kirke?	Som en halvgud	Som en engel	Som en helgen
Hvem styrede i mellemøsten?	Den katolske kirke	Det muslimske folkeslag	Den romerske hær
Det var vigtigt for _____, at folk levede fromt og efter Guds vilje.	Kirken	Kongen	Adlen

JYSKE LOV

I 1241 blev Jyske Lov lavet. Det var kongen, der skrev loven ned. Han fik opbakning af præsterne og biskoppen. Der har sikkert altid være love, men før år 1200 skrev man dem ikke rigtig ned. Man huskede dem bare.

Dengang tilbage i middelalderen havde man love for hvert landområde; Skånske Lov, Sjællandske Lov og Jyske Lov. Senere kom Jyske Lov til at gælde i hele Danmark.

Når man skulle straffes for en forbrydelse i middelalderen, foregik det lidt anderledes end i dag. Man kendte ikke til fængselsstraf dengang. Straffen var enten en bøde, en legeme-straf (fysisk straf) eller dødsstraf . Før lovene sørgede man selv, eller ens slægt, for at hævne sig ved forbrydelser.

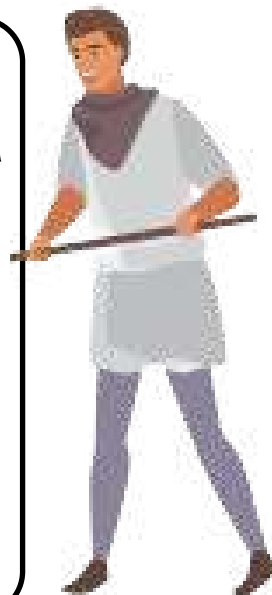
Kirken var også med i det retslige system i middelalderen. I den tidlige del af middelalderen brugte man det, som hed jernbyrd. Det var en glødende varm jernhandske, man skulle have på hånden. Hvis man ikke brændte sig, var det et tegn fra Gud om, at personen talte sandt. Det blev dog afskaffet, og i stedet udvalgte man en flok mænd, som skulle sværge på, hvem der talte sandt. Det var nemlig en alvorlig forbrydelse mod Gud, hvis man sværgede usandt.

OPGAVE: HVAD SKAL STRAFFEN VÆRE?

Forbrydelsen skete i 1207. Det er en volds-sag.

På billedet til højre ser du Olaf. Olaf bor og arbejder på en gård. Olaf er næsten lige blevet gift med sin kone Anna.

Olaf synes, at Annas bror er en rigtig træls fyr. Han råber op og har det med at drikke lidt for mange øl. En dag kom de to op og slås. Olaf slår Annas bror så hårdt, at han må bæres hjem i seng.

Forbrydelsen skete i 1220. Det er en mord-sag.

Andreas Smed, som du ser på billedet til venstre, er smed i byen. Han har tre unge drenge ansat.

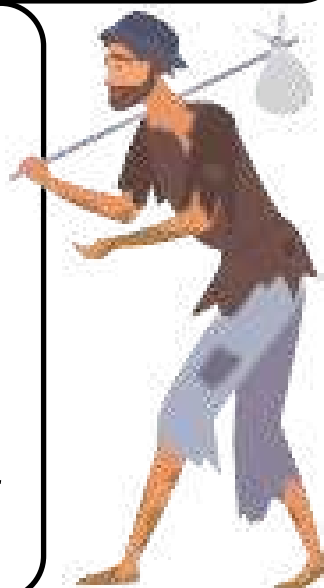
Den ene af drengene møder ikke til tiden. Han laver heller ikke arbejdet godt nok. Kunderne bliver sure på Andreas Smed. Andreas Smed er blevet så træt af ham, at han slår ham ihjel.

Forbrydelsen sker i 1197. Det er en tyveri-sag.

Henrik er en fattig mand. I kan se ham på billedet til højre. Henrik har 13 børn, og han har svært ved at mætte alle munde.

En dag kommer han forbi en mark med mange fine okser. Han kommer til at snuppe to af okserne.

"De kan blive til masser af mad, til mine børn" tænker han.

OPGAVE: HVAD SKAL STRAFFEN VÆRE?

OLAF	ANDREAS SMED	HENRIK
Hvilken straf synes du forbrydelsen skal give?	Hvilken straf synes du forbrydelsen skal give?	Hvilken straf synes du forbrydelsen skal give?
Hvilken straf tror du, man fik i middelalderen?	Hvilken straf tror du, man fik i middelalderen?	Hvilken straf tror du, man fik i middelalderen?
Hvilken straf tror du, denne forbrydelse giver i dag?	Hvilken straf tror du, denne forbrydelse giver i dag?	Hvilken straf tror du, denne forbrydelse giver i dag?

STRAFFEN ER/VAR...

Straf i middelalderen:

Det var meget almindeligt med bødestraf i middelalderen. Hvis man ikke betalte sin bøde, blev man dømt fredløs.

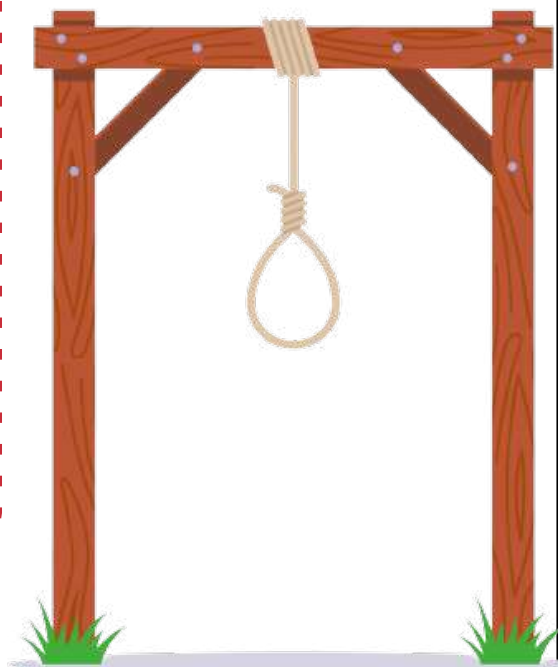
Begrebet fredløs kender du måske fra Robin Hood. En fredløs er en person, der ikke længere er beskyttet af loven. Personen må altså forfølges og dræbes af hvem som helst, uden at de bliver straffet for det.

Tyveri:

Hvis man stjal for en værdi over en halv mark, blev man hængt.

(Mark var møntfoden i middelalderen)

En okse kostede ca. 1 mark. Ofte var tyve fattige, og man regnede derfor med, at de ikke kunne betale en bøde.

STRAFFEN ER/VAR...

Mord:

Moderen skulle betale den dødes slægt en bøde, der kaldtes mandsbod. Det var ca. 3 gange 15 mark. (altså prisen for ca. 45 okser)

Vold:

Mistede man tunge, næse, begge øjne, hænder eller fødder = bøde på fuld mandsbod.

Mistede man øje, hånd eller fod = bøde på 1/2 mandsbod.

Mistede man øre = bøde på 1/4 mandsbod.

Slog man en med sten, spark, slag eller skub = bøde på 6 mark.

Slog man en så slemt, at vedkommende ikke kunne gå = bøde 12 mark + behandling af læge og kost.

STRAFFEN ER/VAR...

Straf i dag:

Når en forbryder skal straffes i dag, har han ret til at komme for en dommer. Alle har ret til det at forsvare sig. Det er også en rettighed, at ens forbrydelser straffes ens.

Tyveri:

Almindelig tyveri giver op mod 1 år og 6 mdrs. fængsel. I særlig grove tilfælde op til 6 år.

Mord:

Det er meget forskelligt. De fleste får mellem 6 og 14 års fængsel.

Vold:

Alt efter hvor grov vold det er, kan man få op til 3 års fængsel. De fleste får 30-40 dages fængsel.

DISKUSSION...

Som du har læst om på de tidligere sider, er der stor forskel på straffe i middelalderen og straffe i dag.

Fordele/ulemper ved vores retssamfund og straffe i dag:

Fordele/ulemper ved retssamfundet og straffene i middelalderen:

Hvilke straffe er mest fair? Middelaldrens eller vores i dag?
Hvorfor?

SAXO

I år 1160 fødtes en mand, Saxo, i middelalderens Danmark. Saxo havde fået et job af biskop Absalon. Saxo skulle nedskrive Danmarks historie. Det blev til værket "Gesta Danorum", som betyder "Danernes bedrifter". Værket var på Latin, og det var der ikke mange mennesker, der kunne forstå.

Han brugte mere end 20 år på at skrive bogen. Da den udkom var den ikke særligt populær, men det er den blevet flere år senere. Pointen med bogen var at vise, at Danmark var et stort og stærkt land, og at Valdemar den Store var den rigtige konge.

I dag har den stor værdi, fordi den fortæller os om den danske historie.

Det er ikke alt i bogen, der er sandt. Saxo skriver om gamle gamle dage, hvor man ikke havde skriftlige kilder. Derfor kan man ikke helt tro på det hele. Specielt det, der handler om oldtiden.

Man gik ikke så meget op i, om det var rigtigt eller ej. Det vigtige var, at Danmark lød store og stærke.

"GESTA DANORUM" I DAG

Forestil dig, at du skulle skrive værket "Gesta Danorum" i dag.

Skriv de 5 mest betydningsfulde historiske begivenheder som skulle med i dit værk. Tænk på hele Danmarks historie.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Hvorfor har du valgt netop disse? _____

"GESTA DANORUM" I DAG

Forestil dig, at du skulle skrive værket "Gesta Danorum" i dag.

Skriv de 5 mest betydningsfulde nyere begivenheder, som skulle med i dit værk. Tænk på de sidste 100 år.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Hvorfor har du valgt netop disse? _____

MARGRETE 1. OG KALMARUNIONEN

Dronning Margrete 1. (født 1353 - død 1412) var Danmarks første regerende dronning. Regere betyder bestemme over et land. Der havde været andre dronninger før, som var kongens kone. Men de havde ikke regeret som dronning.

Margrete var datter af Kong Valdemar Atterdag. Da Margrete var 10 år gammel, blev hun gift med kongen af Norge. De fik sønnen Olaf, som skulle være konge af Danmark, og senere også Norge og Island, når hans morfar Valdemar Atterdag døde. Det gjorde han, da Olaf var 5 år gammel. Derfor skulle Margrete være dronning indtil Olaf var gammel nok til at være konge selv.

Desværre døde Olaf allerede, da han var 16 år, og man besluttede at Margrete 1. forblev regent i Danmark og Norge, og senere også Sverige.

I 1397 mødtes stormænd til et møde i Kalmar (i Sverige). Her aftalte man at oprette Kalmarunionen, mellem Norge, Sverige og Danmark. Aftalen blev at de tre lande, skulle have fælles regent og skulle hjælpe hinanden i krig. Erik af Pommeren (Margretes søn) blev kronet som konge, men Margrete fortsatte som regent indtil hun døde.

DAGBOG

Norwegian Sea

Forestil dig, at du var en af stormændene, som var med til mødet. Skriv om din dag på mødet.

Hvorfor er det en god eller dårlig ide med en union? Hvad synes du om en kvindelig regent? Andet?

Sweden

Norway

Baltic S

Skagerrak

Kattegat

Denmark

North Sea